

Лілія Федчук

канд. філол. наук, доцент, м. Київ

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ ГРАМАТИЧНИХ АВТОМАТИЗМІВ У СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Ефективне засвоєння будь-якого навчального матеріалу залежить перш за все від оптимально дібраних методів роботи. Формування комунікативної компетентності у студентів-іноземців неможливе без оволодіння певним мінімумом граматичних знань. «Питання – навчати чи не навчати граматики – не повинен існувати, – стверджує М. Чеснокова. – Без опори на граматику процес оволодіння іноземною мовою буде тривалим і менш ефективним» [3, с. 61].

Основне завдання навчання граматики – «формування у студентів мовленнєвих граматичних автоматизмів» [2, с. 211], які виникають після пояснення викладачем сутності граматичних явищ у процесі виконання низки тренувальних вправ.

Граматичним вправам приділяли увагу чимало дослідників. Зокрема, усі підручники з методики викладання будь-якої мови як іноземної містять характеристику традиційних граматичних вправ і їх класифікацію [Див., наприклад: 1, с. 296-297; 2, с. 220-223; 3, с. 66-68]. Однак безперервний розвиток лінгводидактики вимагає подальшого ефективного методичного пошуку, узагальнення перспективного педагогічного досвіду, постійного оновлення прийомів навчання.

Мета пропонованого дослідження – обґрунтувати ефективність застосування лінгвістичного тренажера для формування мовленнєвих граматичних автоматизмів у процесі вивчення студентами-іноземцями української мови.

Такий тренажер у формі ігрового завдання під назвою «Іспит» доцільно використовувати на етапі закріплення отриманих знань про те чи інше граматичне явище або під час узагальнення та систематизації вивченого. Студенти об'єднуються в пари: один виконує роль вчителя, інший – учня. «Учитель» і «учень» отримують однакові «екзаменаційні» листи, але при

цьому лист «учня» складний удвічі. На кожному «білеті» спочатку вказується саме завдання. Його характер визначається специфікою виучуваного граматичного матеріалу. Далі йде таблиця з двома рівними вертикальними графами: у першій розміщений мовний матеріал, на основі якого «учень» виконує завдання, а в другій – ключ до завдання, тобто передбачувані відповіді. Саме по межі між цими графами і складається екзаменаційний лист «учня». Так, роздавальний матеріал, наприклад до теми «Місцевий відмінок іменників зі значенням місцезнаходження», може мати такий вигляд:

ЗАВДАННЯ. Дайте відповіді на питання. Використовуйте запропоновані у дужках слова.

1. Де стоїть лампа? (стіл)	1. Лампа стоїть на столі.
2. Де ви навчаєтеся? (університет)	2. Я навчаюся в університеті.
3. Де лежать книги? (полиця)	3. Книги лежать на полиці.
4. Де пише викладач? (дошка)	4. Викладач пише на дошці.
5. Де ви живете? (Київ)	5. Я живу в Києві.
6. Де ваша вправа? (зошит)	6. Моя вправа в зошиті.
7. Де ви знаходитесь? (приміщення)	7. Я знаходжуся в приміщенні.
8. Де лежить Іван? (ліжка)	8. Іван лежить на ліжку.
9. Де був урок? (аудиторія)	9. Урок був в аудиторії.
10. Де висить розклад? (стіна)	10. Розклад висить на стіні.

«Учитель» зачитує питання та перевіряє за записами справа правильність відповідей «учня». У разі неточності – виправляє помилку або просить «учня» самому зробити це. Потім студенти міняються ролями і на новому мовному матеріалі повторюють завдання-гру.

Добирати мовної фактаж для граматичного тренажера потрібно ретельно, дотримуючись таких правил: чітко формулювати завдання (питання); використовувати добре знайомі студентам слова; охоплювати різноманітні дієслова, що виступають граматичним центром виучуваного мовного явища; вибирати для відповідей іменники різних родів і з різними типами основ.

Застосування граматичних тренажерів має кілька переваг перед традиційними завданнями: по-перше, ігрова форма роботи активізує студентів, робить навчальний процес привабливим і цікавим; по-друге, у процесі говоріння одночасно беруть участь не один-два студенти, а вся група; по-третє, кожен студент вимовляє речення, побудоване за однією моделлю з використанням виучуваного мовного явища, 20 чи навіть і більше разів, що неодмінно веде до формування автоматизму у вживанні граматичної форми. За аналогією до завчених мовних зразків (типових речень) студенти зможуть побудувати однотипні фрази шляхом різного лексичного наповнення їх компонентів.

Описані граматичні тренажери, але вже у формі ігрового завдання «Сам собі екзаменатор», корисно використовувати вдома під час самостійної роботи. Потрібно взяти аркуш чистого паперу, закрити ним праву частину і на цьому ж аркуші письмово виконати завдання. Після цього відкрити «екзаменаційний лист» і перевірити себе. Якщо є помилки, виправити їх і повторити «іспит» спочатку.

Таким чином, граматичний тренажер поєднує в собі елементи двох важливих методів вивчення мови як іноземної – тренування й мовленнєвої практики. Регулярне використання такого виду роботи на заняттях і вдома розвиває пізнавальну активність студентів і дозволяє їм успішно оволодіти виучуваною граматичною формою, швидко й свідомо вживати її в усному мовленні.

Література

1. Лебединский С. И. Методика преподавания русского языка как иностранного : учеб. пособие / С. И. Лебединский, Л. Ф. Гербик. – Минск, 2011. – 309 с.
2. Тарнопольський О. Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник / О. Б. Тарнопольський, М. Р. Кабанова. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. – 256 с.
3. Чеснокова М. П. Методика преподавания русского языка как иностранного : учеб. пособие / М. П. Чеснокова. – 2 изд., перераб. – М. : МАДИ, 2015. – 132 с.